

ואהבת לרעך כמוך. (י"ט יה)

כלל גדול הודיע לנו הרמב"ם ז"ל בענין מצוה זו של ואהבת לרעך כמוך, שיחוס אדם על ממון וכבוד חברו כמו שהוא חס על ממון וכבוד עצמו. (ד) וז"ל התנדב"א פכ"ח, וכך אמר להם הקב"ה לישראל. כני אהובי, כלום חסרתי דבר שאבקש מכם, ומה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבים זה"ז ותהיו מכבדים זה"ז ותהיו יראים זה מזה, ולא ימצאו בכם עברה וגזל ודבר מכוער שלא תבואו לידי פסול מעולם, לכך נאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' דורש ממך, כ"א עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם א' וכו' עיי"ש ה).

ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגו' ונכרתו שניהם מקרב עמם. (כ' יח)

הדבר דומה, לאחד שנכנס בבית המבשלות של אכסניא, וראה בעיניו, שמי שהוא נתן סם המות לתוך הקדרה שעמדה על האש. כשהגישו את המאכל שבקדרה לפני האורחים, הזהירם לבל יגעו במאכל כי בנפשם הוא, מות בסיר! אבל האורחים היו שכורים מיון ושחקו וילעגו עליו, כי שקר בפיו ואכלו ושתו וייטיבו לבם, ועוד הזמינו את זה שראה איך שהניחו את הסם בקדרה, שגם הוא יאכל עמהם. האם יעלה על הדעת שישמע להם ואפילו רק למעום מן המאכל?

הרי"ד זצ"ל

מ ע ש י ל מ ל ד

נתתיך וגו' כן הוא הת"ח בגדר צופה, להדריך את העם בדרך התורה, ואז את נפשו יציל, ויהי טוב לו בזה ובבא.

(ד) יפעם גודע לו שאחד ממשולחיו למכירת ספריו סר לעירה קטנה בפרוס החג לשם מכירת הספרים. ותיכף שלח דברו אל המשולח לשוב הביתה ואמתלא בפיו, כי אסור להטריח את הקהל בקניית ספרים ערב החג. משום הוצאות החג המרובות.

(ה) בזמן המלחמה הראשונה כשהגלה יחד את ישיבתו לעיר סנאווסק ברוסיה, לא נמצאו אתרוגים בכל העירה. מי שהוא מצא אתרוג ולולב משנה העברה והביא אל הח"ח לצאת בו. הח"ח נטלו, אבל סרב לנענע בו. ולמקורביו הסביר טעמו, כי רבים רגילים היו לנענע בכל שנה ויהי' להם חלישות הדעת וצער. ודברים כאלו נוגעים בעשין ולאווין, בשעה שענין הגענועים הוא רק מנהג.

ובספרו הבהיר "שמירת הלשון" בשער התבונה מעתיק רעיון נשגב מה שנמצא שורשו בירושלמי (נדריים פ"ט) והביאו הסמ"ג, והוא כמו שאם הי' הולך בדרך ונגף רגל א' בחברתה, ועי"ז נפל לארץ ונפצע גופו ופניו וגם הרגל ההיא, מלבד מה שאין עולה בדעתו לנקום מאותה רגל מלרפאותה, אף אין לו שום שנאה על הרגל ההיא, כי מי היא הרגל ומי הוא גופו ופניו? הכל הלא ענין אחד הוא, אך שהוא מתחלק לאברים, רק שהוא מחשב בדעתו שעונותיו גרמו

ואם הקב"ה בעצמו מזהיר אותנו מהסכנה הגדולה הזאת, של „ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם“, כלום ישים בר דעת לכו לקול שוטים, שכורים מהכלי העולם, שלא תגיע להם הרעה? ועל כגון זה אמר הנביא (צפניה א') ופקדתי על האנשים הקופאים על שמריהם, האומרים בלבכם לא ייטיב ד' ולא יריע.

וישער נא האדם בנפשו, אם אחזה אש בקורות ביתו בלילה, ואיש אחד דפק בחלונו ויעירתי משנתו ויזרוהו להמלט על נפשו חיש מהר, כלום יענה ויאמר, כי מתבייש הוא להראות החוצה בלבוש לילה ועליו ללבוש מקודם את בגדיו? הלא לכסיל ופתי יחשב! כן יחשוב האדם, כי עונש כרת הוא אש אוכלת, ומוטב לו להקרא שוטה כל ימיו ואל יהי רשע שעה אחת לפני המקום.

ב ה פ ט ר ת ה י ו ם

כי הנה אנכי מצוה, והניעותי בכל הגוים את בית

אח"ח 1234567

ישראל כאשר ינוע בכברה וגו'. (עמוס ט')

ויעוין ברש"י עה"כ הזה וז"ל, כי הנה אנכי מצוה להגלותם ולהניעם בכל הגוים הנעה רבה ויתרה, כאשר ינוע מה שכוכרין בכברה לאחר שנפלו ממנה סובין הדקין ונותרו הגסיקין שאין יכולין לצאת ואז המנענע מנענע בכל כחו ע"כ.

והנה אם כי נשארו בכברה ולא נפלו לארץ, אבל גם עליהם עברה כום הנדנוד והמלטול ממקום למקום, ויש לך גרעינים הנופלים, מי מהם סמוך ומי רחוק, אבל אף אחד לא נשאר במקומו, כי כן דרך הכברה למלטל כל הנתון בתוכה מצד אל צד, „והמנענע מנענע בכל כחו“.

וכן הדבר בעולמנו, אם בזמן מן הזמנים קמים עלינו אויבינו

מ ע ש י ל מ ל ד

לו, כן הדבר אם אירע שלא הטיב עמו חברו באיזה ענין שבקש מאתו, או אפילו אם ציערו וגידפו באיזה דבר, שלא לנקום ולא לנטור השנאה עליו, כי מי הוא חברו ומי הוא, הכל משרש אחד יצא, ככתוב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וכתוב כל הנפש הבאה ליעקב, ולא כתיב הנפשות, להורות שכל נפשות ישראל למעלה הוא כמו נפש אחת וכו'. וכמבואר במ"ר ויקרא פ"ד, תני רשב"י משל לבני אדם שהיו באים בספינה, נטל אחד מהם מקדח והתחיל קודח תחתיו, א"ל חבריו, למה אתה עושה כן, א"ל מה איכפת לכם, לא תחתי אני קודח? א"ל מפני שאתה מציף עלינו את הספינה כו' ע"ש. ולכן על כל אחד להזהר מלנקום ולנטור את חברו, כי את עצמו הוא נוקם ונוטר, ורק יחשוב כי מן השמים נגזר עליו הצער הזה, ומה לו אם נסבב הצער הזה עליו ע"י איש זה או אחר, וכמו שהשיב דוד המלך לאבישי בן צרוי בעת שרצה לנקום עבורו מאת שמעי בן גרא על שחירף את דוד, אמר לו דוד ד' אמר לו קלל, וארז"ל שבעבור זה נמנה בבי"ד של מעלה ומינהו לדוד שיהא הרביעי מרגלי המרכב